

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ACCOUNTING AND FINANCIAL STATEMENTS OF PUBLIC SECTOR IN UKRAINE IN THE SYSTEM OF INFORMATION SUPPORT OF THE FORMATION OF BUDGET SECURITY INDICATORS OF THE STATE

Автором обґрунтовано роль бухгалтерського обліку та фінансової звітності бюджетних установ як інформаційної бази управління бюджетною безпекою держави. Визначено інформаційну основу формування показників бюджетної безпеки України.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, державний сектор, бюджетна безпека, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі.

Автором обоснована роль бухгалтерского учета и финансовой отчетности бюджетных учреждений как информационной базы управления бюджетной безопасностью государства. Определена информационная

основа формирования показателей бюджетной безопасности Украины.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, финансовая отчетность, государственный сектор, бюджетная безопасность, Международные стандарты бухгалтерского учета в государственном секторе.

The author substantiates the role of accounting and financial reporting of budgetary institutions as an information base of the budget security management of the state. The information basis of the formation of indicators of the budget security of Ukraine is determined.

Key words: accounting, financial reporting, public sector, budget security, International Public Sector Accounting Standards.

УДК 651.6

Дорошенко О.О.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту Національний університет водного господарства та природокористування

Постановка проблеми. Події останніх років, що відбуваються в глобальному середовищі, а також на рівні кожної окремої держави, засвідчують посилення уваги до питань національної безпеки. У цьому ракурсі важливим її складником є фінансова безпека, що підтверджує той факт, що нестабільність фінансових ринків зумовила низку потужних фінансових криз за останнє десятиліття. Маючи досить багатогранний характер, фінансова безпека формується такими структурними складниками, як бюджетна безпека, валютна, грошово-кредитна та ін. Зважаючи на важливість питань формування та розподілу бюджету, що формують показники стану бюджетної безпеки, актуальність обраного напрямку досліджень не викликає сумнівів. Для володіння реальними даними щодо показників бюджетної безпеки необхідна впевненість у релевантності інформації, яка їх формує. А така інформація агрегується через дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика трансформації бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі зараз піднімається в працях багатьох вітчизняних вчених у зв'язку із введенням в дію Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі. Важливий внесок у розвиток теорії бухгалтерського обліку і звітності в державному секторі здійснили науковці Л.В. Гізатуліна, Т.І. Єфименко, Л.Г. Ловінська, Є.В. Калюга, С.В. Свірко, Н.І. Сушко, Н.М. Хорунжак, О.О. Чечуліна, І.Ю. Чумакова та ін. Є необхідність досліджень за цим напрямом у контексті формування вимог до бухгалтерського обліку і звітності суб'єктів державного сектору як своєрідної платформи для достовірного інфор-

маційного забезпечення аналізу та управління бюджетною безпекою України.

Метою статті є обґрунтування ролі бухгалтерського обліку та фінансової звітності бюджетних установ як інформаційної бази управління бюджетною безпекою держави з метою його удосконалення та наближення до вимог міжнародних стандартів.

Натепер підтримка стану економічної системи держави багато в чому здійснюється міжнародними організаціями – головним чином за рахунок надання міжнародних кредитів. Пріоритетним напрямом зовнішньополітичної діяльності є ратифікація угоди з ЄС. Співпраця з міжнародними організаціями ставить перед Україною низку вимог, серед яких – прозорість фінансових потоків. Саме така вимога стосується оновлення системи бухгалтерського обліку державних фінансів, робота над чим інтенсивно ведеться Міністерством фінансів України на сучасному етапі.

У сучасних умовах інформація, надання якої забезпечується системою бухгалтерського обліку у розрізі її окремих складників, є ключовим фактором. Суттєвий прогрес і поширення інформаційних технологій, глобальний характер систем масової комунікації привели до утворення транснаціонального інформаційного простору, який змушує світову спільноту, кожну державу швидко орієнтуватися та адаптуватися у сучасному інформаційному середовищі. Чітка регламентація бухгалтерського обліку, його здатність формувати аналітичні показники є актуальними для достовірного та прозорого інформаційного забезпечення управління державними фінансами. У цьому аспекті адаптація національних стандартів України до Міжнародних

стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі дасть змогу уніфікувати інформаційне забезпечення державних фінансів.

Динамічні зміни економічних умов як на національному рівні, так і в міжнародному середовищі приводить до необхідності поглибленого наукового аналізу можливостей адаптації національних стандартів до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі задля забезпечення прозорості державних фінансів і підтримки достатнього рівня економічної безпеки.

Оскільки національна безпека не буде досягнута без адекватних економічних умов, економічний складник поряд з іншими складниками національної безпеки має вагоме значення.

Вся історія України починаючи із здобуття незалежності засвідчує, що дотримання економічної безпеки є одним із головних пріоритетів розвитку української держави і суспільства.

Дотримання необхідних критичних значень індикаторів, визначених Методичними рекоменда-

ціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [1], є результатом зваженої економічної політики держави. Проте адекватне управління державними фінансами є неможливим без достовірного інформаційного забезпечення.

У табл. 1 автором зведено індикатори бюджетної безпеки, зазначені в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [1], та визначено інформаційну підставу для зведених показників.

Для визначення індикаторів бюджетної безпеки слід оперувати інформацією щодо дефіциту/профіциту державного бюджету, дефіциту/профіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу, доходів державного бюджету. Така інформація наводиться за даними Міністерства фінансів України про показники виконання Державного бюджету України, нормативно-правовою основою складання є Інструкція про складання Державною Казначей-

Таблиця 1

Інформаційна основа для формування індикаторів бюджетної безпеки України

№ з/п	Найменування індикатора, одиниця виміру	Джерело вхідної інформації	Інформаційна основа показника
1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків	Показники виконання Державного бюджету України, Мінфін експрес-випуск «Валовий внутрішній продукт України» (видання Держстату)	Інструкція про складання Державною Казначейською Службою України бюджетної звітності про виконання зведеного бюджету України, державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя [2] Інструкція про складання органами Державної казначейської служби України звітності про виконання державного бюджету [3] Система національних рахунків (СНР 2008) [4] та Європейська система національних і регіональних рахунків (ESA 2010) [5]
2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП	Показники виконання Державного бюджету України, Мінфін World economic outlook, Міжнародний валютний фонд експрес-випуск «Валовий внутрішній продукт України» (видання Держстату)	Інструкція про складання Державною Казначейською Службою України бюджетної звітності про виконання зведеного бюджету України, державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя [2] Інструкція про складання органами Державної казначейської служби України звітності про виконання державного бюджету [3] Система національних рахунків (СНР 2008) [4] та Європейська система національних і регіональних рахунків (ESA 2010) [5]
3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків	World economic outlook, Міжнародний валютний фонд експрес-випуск «Валовий внутрішній продукт України» (видання Держстату)	Система національних рахунків (СНР 2008) [4] та Європейська система національних і регіональних рахунків (ESA 2010) [5]
4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків	Показники виконання Державного бюджету України, Мінфін	Інструкція про складання Державною Казначейською Службою України бюджетної звітності про виконання зведеного бюджету України, державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя [2] Інструкція про складання органами Державної казначейської служби України звітності про виконання державного бюджету [3]

ською Службою України бюджетної звітності про виконання зведеного бюджету України, державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя [2], Інструкція про складання органами Державної казначейської служби України звітності про виконання державного бюджету [3]. Методологічною підставою формування інформації про ВВП в Україні є Система національних рахунків (СНР 2008) [4] та Європейська система національних і регіональних рахунків (ESA 2010) [5].

Модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі, системи державних закупівель, державних інвестицій, державного внутрішнього фінансового контролю, незалежного зовнішнього фінансового контролю, протидія корупції, доступ громадськості до інформації з питань бюджету дадуть змогу підвищити рівень прозорості та законності використання бюджетних коштів, зменшити обсяги нецільового, незаконного використання коштів, що також, без сумніву, позитивно вплине на основні показники бюджетної безпеки.

Активна взаємодія України зі світовими фінансовими організаціями зумовлює необхідність виконання певних вимог, серед яких приведення у відповідність до міжнародних стандартів інформації про стан виконання бюджетів. Такими стандартами є Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі (International Public Sector Accounting Standards (IPSAS)). Вони мають рекомендаційний характер, проте є основою для формування національних стандартів обліку в кожній окремій країні.

Загальна мета фінансової звітності в державному секторі – забезпечення корисною інформацією для прийняття рішень і забезпечення соціальної та економічної відповідальності за використання ресурсів.

У зв'язку з цим застосування положень Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі є фундаментальною основою для формування адекватного обліково-інформаційного забезпечення управління державними фінансами в Україні.

Мета міжнародних стандартів фінансового обліку та звітності в державному секторі – подання точної й об'єктивної інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки на рівні різних державних і міжнародних організацій. Це дасть змогу забезпечити отримання стандартизованої і з'явної інформації про діяльність усіх організацій державного сектору. У результаті громадськості буде доступна більш повна інформація не тільки про фінансові наслідки прийнятих політичних рішень, а й про фінансове становище країни [6].

Розглянемо, які вимоги до інформації регламентовані вітчизняними нормативно-правовими актами.

Прийняті відповідно до Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки [7] Національні положення

(стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС) регламентують облік у розрізі різних об'єктів і відповідають у переважній частині міжнародним стандартам. Порівняно з чинною практикою бюджетного обліку внесено низку вагомих змін, які суттєво впливатимуть на розкриття облікової інформації. Новий склад фінансової звітності, нові методологічні засади визнання, оцінки та класифікації активів, пасивів, доходів та витрат установи є причиною трансформації традиційних об'єктів бюджетного обліку.

На виконання стратегії розроблено також План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі для обліку виконання бюджетів та кошторисів розпорядників бюджетних коштів, що дасть змогу забезпечити прозорість облікових процесів, складання звітності та отримання інформації про фінансові операції, які здійснюються у державному секторі.

За НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності», фінансова звітність у державному секторі забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

- джерел надходжень коштів та напрямів їх використання;
- результатів діяльності з погляду ефективності та досягнення мети діяльності;
- дотримання фінансової дисципліни суб'єктом державного сектору;
- цільового використання бюджетних коштів;
- оцінки якості управління;
- оцінки здатності своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємств;
- рівня ресурсів, потрібних для продовження діяльності, ресурсів, які можуть виникнути внаслідок продовження діяльності, а також відповідних ризиків та невизначеностей [8].

У цьому ж Положенні зазначено якісні характеристики фінансових звітів суб'єктів державного сектору – дохідливість, доречність, порівнянність, достовірність. Як бачимо, відсутні акценти на своєчасність та суттєвість, що мають надзвичайно важливе значення у сучасних умовах.

Висновки з проведеного дослідження. За умови вдалої реалізації Стратегії розвитку системи управління державними фінансами та Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі вдасться підвищити рівень бюджетної безпеки, а отже, і рівень економічної безпеки загалом. У сучасних умовах необхідності жорсткої економії бюджетних коштів окремі заходи, які потребують додаткового фінансування, можуть бути відтерміновані. Проте прискорення інтеграції України до ЄС ставить нові завдання перед вітчизняним урядом, тому окреслене коло заходів є надзвичайно важливим і актуальним в умовах сьогодення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
2. Інструкція про складання Державною Казначейською Службою України бюджетної звітності про виконання зведеного бюджету України, державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, затверджена наказом Державної Казначейської Служби України від 7 лютого 2018 року № 38.
3. Інструкція про складання органами Державної казначейської служби України звітності про виконання державного бюджету, наказ ДКСУ від 13.02.12 № 52.
4. Система национальных счетов 2008. URL: <http://www.cisstat.com/rus/SNA2008Russian.pdf>.
5. The European System of Regional and National Accounts (ESA 2010). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013R0549>.
6. Разъяснение международных стандартов бухгалтерского учета в государственном секторе. URL: <http://www.ey.com/RU/ru/Newsroom/News-releases/Press-Release---2009-10-05>.
7. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 № 34. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=888-2007-%F0>.
8. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.